

© **Закревський В. Е.**

2. Кухта Б. Політична влада та її рішення / Б. Кухта. — Львів : ЦПД, 2006. — 240 с.
3. ЛеДюк Л. Учасницька демократія: референдуми у теорії та на практиці / Л. ЛеДюк ; перекл. з англ. Р. Ткачук; гол. ред. і автор передм. Дж. Перлін; наук. ред. З. Грищенко. — Харків : Центр Освітніх Ініціатив, 2002. — 160 с.
4. Основи демократії: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / За заг. ред. А. Колодій; М-во освіти і науки України, Ін-т вищої освіти АПН України, Укр. – канад. проект «Демократична освіта», Інститут вищої освіти. — К. : вид-во «Ай Бі», 2002. — 668 с.
5. Попович М. Українська модель суспільного розвитку: бажання і реальність / М. Попович // Філософська думка. — 2010. — № 2 — С. 5 – 11.
6. Розанвалон П. Демократична легітимність. Безсторонність, рефлексивність, наближеність / П. Розанвалон, пер. з фр. Євгена Марічева. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. — 287 с.
7. Рудич Ф. М. Політологія: Підручник / Ф. М. Рудич. — 2-е вид., стереотип. — К. : Либідь, 2006. — 480 с.
8. Яковлев Д. В. Раціональні реформи як основа консолідації та запорука стабільного розвитку / Д. В. Яковлев // Україна після президентських виборів 2010 р.: нові перспективи розвитку держави : Зб. матер. круглого столу (Одеса, 22 квітня 2010 р.) / Регіональний філіал Національного інституту стратегічних досліджень — Одеса: Фенікс, 2011. — 128 с.

Закревський В. Е. – кандидат педагогічних наук, заступник директора з наукової роботи, старший науковий співробітник Південного наукового центру Національної академії педагогічних наук України.

УДК: 130

ЄВРОПА, УКРАЇНА, США: ЦІННІСНІ СИСТЕМИ

У даній роботі на основі результатів численних досліджень європейських і світових цінностей розглянуті пояснювальні характеристики ціннісних систем Європейського Співтовариства, Сполучених Штатів Америки. Дістало обґрунтування відсутності ціннісно-нормативної єдності в Європі. Виявлено сутнісне протиріччя між самими великими колективними суб'єктами (ЄС і США) світового соціально-політичного процесу. Визначено необхідність набуття ЄС соціально-етичного інваріанта. Здійснено порівняльний аналіз ціннісних систем народу України та ряду країн Європи.

Ключові слова: ціннісно-нормативні системи, соціально-етичний інваріант, національна ідентичність, інтеграція, культура.

В данной работе, на основе результатов многочисленных исследований европейских и мировых ценностей, рассмотрены объяснительные характеристики ценностных систем Европейского Сообщества, Соединенных Штатов Америки. Получило обоснование отсутствие ценностно-нормативного единства в Европе. Выявлено сущностное противоречие между крупнейшими коллективными субъектами мирового социально-политического процесса. Обоснована необходимость обретения ЕС социально-этического единства. Осуществлен сравнительный анализ ценностных систем народа Украины и ряда стран Европы.

Ключевые слова: ценностно-нормативные системы, социально-этический инвариант, национальная идентичность, интеграция, культура.

In this work on the basis of the results of numerous studies of the European and world values, explanatory characteristics of the value systems of the European Community, the United States of America are considered. The lack of value-normative unity in Europe is defined. The essential contradiction between collective actors of international socio-political process is revealed. The necessity of the EU socio-ethical unity is proved. A comparative analysis of the value systems of the people of Ukraine and a number of European countries is implemented.

Key words: value-regulatory system, social and ethical invariant, national identity, integration, culture.

Ціннісні системи субрегіонів визначають різні типи практик і світову соціальну динаміку в цілому. Глобальна проблема сучасного світу полягає в істотних відмінностях ціннісних уподобань локальних людських спільнот. Світовому соціально-політичному процесу через диференціацію соціокультурних просторів колективних суб'єктів все більшою мірою стають притаманні недовіра, ворожнеча і антигуманність. Завдання цієї роботи – виявлення, на основі соціологічних досліджень, сутнісних протиріч у ціннісно-смісловій сфері між Європою і США.

Різним аспектам цінностей етнокультур Європи присвячені праці А. Саундерса, А. Барді, Б. Сеурена, В. де Клерка, В. Артса, В. де Бонка, Г. Зіммеля, Дж. Роджера, Дж. Фонтані, Д. Пелассі, Дж. Ріфкіна, Ж. В'анчі, К. Боєнко, Р. Левіса, Л. Делбека, Л. Рорарто, Л. Халмана, М. Вебера, М. Роса, М. Кууса, М. Мосса, Н. Ноймана, П. Бергера, П. Бурд'є, П. Штомпки, П. Естера, Р. Патнема, Ш. Шварца, Й. Портінгі, Т. Петерсона, Т. Ван Скайка, Е. Олендорфа, Е. Канетті та інших. Динаміка ціннісних переваг в Європі знайшла відображення в роботах російських дослідників А. Пелипенко, А. Мацкевича, А. Соколова, А. Філіппової, В. Магуна, В. Громова, В. Семенова, В. Іноземцева, Г. Драча, Є. Ясіна, І. Федюкіна, І. Догана, І. Яковенко, Л. Скворцової, Л. Іоніна, Л. Беляєвої, М. Руднева, М. Волошинова, П. Гуревича, П. Дев'ятко, Е. Лапіна та інших.

Складові ціннісної системи населення Америки були предметом досліджень українських філософів і соціологів А. Гараня, А. Толстоухова, А. Лутая, Б. Льовкіної, В. Новікова, В. Горського, Г. Шалашенко, Є. Головахи, Е. Савостьянової, Л. Сохань, М. Попова, М. Михальченко, М. Поповича, Н. Хамітова, О. Охріменко, С. Кримського, С. Табачковського та інших. До числа найбільш відомих суспільствознавців, які займаються ціннісно-смісловий сферою США слід віднести А. Свідлера, А. Каннера, А. Ахісзера, А. Етціоні, В. Саллівана, Р. Наролла, Р. Кохена, М. Тріандіса, Р. Беллаха, Р. Руана, Р. Мадсена, Р. Гріє, С. Кона, С. Тіптона, С. Хантінгтона, Т. Кассера та інших.

Дослідження європейських цінностей (EVS), що здійснюється під керівництвом Р. Веенховена (Нідерланди), є великомасштабною, крос національною дослідницькою програмою, спрямованою на виявлення соціально-етичної динаміки – ідей, переконань, уподобань, відносин, думок щодо моральних, релігійних, соціальних, політичних складових ціннісних систем громадян Європи. [1] Мета даного проекту, до 2011 року якого вже здійснено чотири етапи («хвилі»), вимірювання взаємозв'язку онтологічних та соціокультурних змінних соціальних процесів, ступеня їх однорідності і темпоритму змін. Якщо першим етапом дослідження, що проводилося в 1981 році, було охоплено всього десять країн-членів ЄС, то в 1990 році кількість учасників зросла до сорока п'яти. Вельми різке збільшення ареалу дослідження було досягнуто завдяки включенню в нього більшості країн Європи, а також США і Канади. Результати контрольного дослідження (1990 рік - вісімсот мільйонів людей), включаючи і колишній СРСР, виявилися невтішними. У ході даного дослідження було встановлено відсутність ціннісної єдності європейської культури, внаслідок великого розкиду думок громадян щодо релігії, виховання, вільного часу, гомосексуалізму і таке інше. Візуальна картина ціннісного світу Європи була відображена на атласі європейських цінностей – від Ісландії до Туреччини, від Португалії до України продемонстровано відношення населення Європи до таких цінностей як демократія, свобода, рівність, повага людської гідності, солідарність, шлюб, релігія, робота, евтаназія, щастя, сексуальність, смерть. [2] У колективній монографії «Введення в цінності початку тисячоліття» здійснено порівняльний аналіз ціннісних систем, властивих різним культурним ареалам ЄС. Зокрема за результатами третьої «хвилі» (2000 рік) дослідження європейських цінностей розроблені описові та пояснювальні характеристики фундаментальних релігійних, моральних, сімейних, трудових, політичних, громадських ціннісних орієнтацій у контексті модернізації. [3]

З особливою гостротою проблема загальноєвропейських цінностей актуалізувалася після прийому нових десяти членів у 2004 році з-за того, що жителям країн Східної Європи, які перебували майже півстоліття в ціннісному просторі колишнього СРСР, було важко освоювати ціннісно-смісловий тезаурус Центральної Європи. [4] У зв'язку з цим активізувалися соціологічні дослідження культурного поля Європи. Правосвідомість; ефективність уряду і національних держав; корупція державних чиновників досліджувалися в тридцяти трьох країнах в 2006 році під керівництвом Л. Рорати і А. Саундерса. Стан релігійної свідомості європейців, і зокрема, процесів секуляризації, вивчався у тридцяти п'яти країнах в 2008 році. Відношення до спорту і вільного часу, соціальної нерівності з'ясувалися в ході дослідження 2009 року в тридцяти чотирьох країнах Європи. Планом четвертого етапу дослідження європейських цінностей (2008 рік - сорок шість країн) передбачалося здійснення комплексного порівняльного аналізу за параметрами попередніх етапів: робота і дозвілля, сім'я і сексуальність, релігія, політика, мораль, а до додаткових напрямків слід віднести солідарність, соціальний капітал, демократію і трудову мораль. Вимірювання цінностей проводилося за

комплексними смисловими блокам - сім'я, робота, релігія, політика, суспільство, благополуччя, задоволеність життям. Стратегічна спрямованість даного дослідження полягала у визначенні рівня сформованості національних ідентичностей і наявності почуття приналежності до європейського співтовариства, а також у виявленні ступеня впевненості в його позитивному майбутньому. [5]

Аналіз результатів дослідження, здійсненого інститутом вивчення Європи (VUB) під керівництвом Р. Льюїса, дозволив встановити достовірний взаємозв'язок між культурною спадщиною народів та їх національною ідентичністю. Виходячи з видатних національних артефактів культури (література, архітектура і таке інше), а також з гуманітарного поля Європи, на міждисциплінарній основі був розглянутий взаємозв'язок культурної спадщини її субрегіонів і процесів формування загальноєвропейської ідентичності. Необхідно відзначити, що оригінальність образних рядів національних культур, обумовлює відсутність єдиного загальнокультурного поля Європи, робить проблематичним створення загальноєвропейської моделі ідентичності, і відповідно, її досягнення. Прийняття Конституції ЄС навряд чи змінить стан справ на краще.

У зв'язку із значним посиленням мобільності населення (еміграція та іміграція), ускладнюється архітектоніка національних та загальноєвропейської ідентичностей. Р. Льюїс вважає, що виникає необхідність у прийнятті загальноєвропейського морального кодексу. [6] Дана пропозиція поділяється Е. Олендорфом, який вважає, що Європейська Комісія та Рада Європи повинні виробити соціально-етичний інваріант, виходячи з таких смислових конструктів як миролюбність, терпимість, солідарність, справедливість, свобода. Можна констатувати, що ЄС дійшло згоди щодо того, що для здійснення ефективної внутрішньої та зовнішньої політики вкрай необхідний ціннісний консенсус. Зі свого боку, вважаємо за потрібне додати, що тільки після інтеграції такого роду ціннісно-нормативного інваріанта в соціокультурний простір ЄС і суспільну свідомість громадян, союз держав Європи отримає реальну можливість перетворитися на союз народів і людей.

Слід зазначити, що однією з серйозних причин, що ускладнює процес загальноєвропейської інтеграції, було зловживання саме правовою регламентацією взаємодії на міждержавному рівні і нехтування її соціально-етичною складовою на рівні відносин між людьми. Тяжкий півстолітній шлях об'єднання в напрямку до бажаної «єдності в різноманітті» спонукає нарешті до поступового переведення проблеми з переважно правового поля в соціально-антропологічне. Однак і понині особистість Договором про Європейський Союз та Європейською конвенцією прав людини розглядається лише як політично-правовий суб'єкт. Розбіжності щодо християнства як базової цінності Європи є закономірним наслідком вище означеної зневаги до пошуку і використання загальноєвропейського соціально-етичного інваріанту. Тим не менш, відрадно, що наукові розвідки в даному предметному полі вже започатковано. Так Е. Олендорф вважає що базовими цінностями, здатними об'єднати Європу, є особиста свобода, справедливість, мир, самовизначення, процвітання. [7] В той же час за даними одного з найстаріших соціологічних досліджень Європи «Євробарометра», у 2006 році було виявлено дещо інший набір цінностей, яким прихильні європейці – мир, повага до людського життя, інших культур і релігій, права людини, демократія, законність. [8]

Одним з видатних дослідників культури Ш. Шварцем створені методологія і технології дослідження ціннісних систем як її сутнісних складових. Ізраїльським соціологом визначено сім системних ціннісних орієнтацій – приналежність, інтелектуальна і афективна автономія, ієрархія, рівноправність, майстерність, гармонія. Ш. Шварц вважає, що культури, будучи вміщеними у соціальні системи є «...гіпотетичними змінними, які можна виміряти через їх прояви». [9 с. 14] В якості методологічних основ емпіричного вивчення локальних культур ізраїльським соціологом висувуються такі концептуальні конструкти: індивідуалізм – колективізм; свобода (рівноправність) – ієрархія (порядок); відкритість змін – консерватизм (традиційність); самореалізація (досягнення) – гармонія (рівновага) [10].

За результатами дослідження, проведеного в 2007 році у вісімдесяти чотирьох країнах під керівництвом Ш. Шварца, здійснено факторний аналіз кореляції цінностей з рівнем економічного розвитку і типами соціально-політичного устрою країн світового співтовариства. [11] Дослідження громадської думки з питань цінностей культури в межах Європи було здійснено генеральними директоратами з освіти, культури та зв'язків Європейської Комісії. Методологічною основою проекту був один з провідних стратегічних пріоритетів ЄС: "Культура і творчість є важливими чинниками розвитку особистості, соціальної згуртованості та економічного зростання". [12, с. 68] Мета даного дослідження «...заохочення до культурного розмаїття та міжкультурного діалогу в Європі, ...зміцнення взаєморозуміння з іншими частинами світу». [12, с. 70] Хоча у вступі підкреслюється, що висновки дослідження є виключно надбанням авторів і не відображають точку зору керівництва ЄС,

тим не менш, саме ціннісна складова культури є основою його гуманістичної внутрішньої і зовнішньої політики. Дослідження (двадцять шість тисяч сімсот п'ятдесят п'ять респондентів в двадцяти семи країнах членах ЄС) було здійснено групою з вивчення громадської думки та моніторингу ЗМІ в 2007 році під керівництвом Ш. Шварца. Сукупність завдань, які ставилися перед даним проектом: роль і значення культури для європейців; ступінь участі громадян у культурній та соціальній творчості; детермінанти і перешкоди міжкультурної взаємодії; тенденції крос культурної взаємодії; схильність і готовність європейців до діалогу між культурами для кращого взаєморозуміння. Щодо соціалізації результатів емпіричних досліджень цінностей культури Ш. Шварцем висловлюється припущення про те, що останні можуть сприяти розвитку творчого потенціалу громадян, а також підвищенню якості рішень, що приймаються органами соціального керівництва.

У ході "Європейського соціального дослідження" (European Social Survey), у 2004 році у населення України з'ясувалися ціннісні судження за «надтипологічними» ціннісними вісями: «Відкритість до змін – Збереження» і «Вихід за межі свого «Я» – Самоствердження». За вищезгаданими інтегральними ціннісними характеристиками було здійснено порівняння України з низкою європейських країн. На підставі узагальнення ціннісних висловлювань українців були виявлені дві укрупнені типологічні ціннісні категорії, що визначають їхні життєві позиції: пасивно-приспосувальна – безпека, збереження, конформність, традиція, стимуляція, гедонізм; соціально-творча – вихід за межі свого Я, самостійність, відкритість до змін, самоствердження, досягнення, влада.

Опозиція даних цінностей-цілей ускладнюється нашаруванням (розподілом) третього соціально-етичного чинника: універсализму – доброзичливість, толерантність, рівність у спілкуванні з усіма людьми, допомога навколишнім, вірність друзям, збереження природи та навколишнього середовища. У силу того, що ціннісні системи українського народу групуються навколо вищезазначених двох ціннісних категорій, результати дослідження підтвердили істинність методологічної установки Ш. Шварца стосовно двополюсного чотирьохцінного кола. Хоча для питомої ваги молодого покоління вельми вагомими залишаються цінності досягнень (багатство, успіх, влада), для старшого покоління дані цінності є негативними. Порозуміється це тим, що сучасні шляхи і засоби їх «завоювання» не узгоджуються з соціально-етичним кредо людей середнього і похилого віку. Цінності-цілі «багатство-влада» відкидаються старшим поколінням тому, що спонукають до застосування жорстоких соціальних технологій. Простіше кажучи, старше покоління населення України не вірить в американську ідеологему – «суспільство загального благоденства», оскільки вона ґрунтується на жорсткому принципі «у мене прибуде тільки тоді, коли убуде у мого ближнього». Частина молоді, втім, готова йти цим хибним шляхом, що свідчить про деградацію традиційних ціннісних систем, властивих колективістському слов'янському менталітету.

Ціннісний портрет населення України виглядає так «...висока обережність, потреба в захисті з боку сильної держави, консерватизм, страх соціального осуду і, як наслідок, порівняно слабка потреба в інноваціях, творчості, свободі, самостійності і неготовність дбати про оточуючих людей» [13, с. 86]. Однак науковий керівник дослідження Р. Джовел переконаний, що ціннісна система населення України пояснюються не стільки відмінностями між поколіннями, скільки відмінністю етапів життєвого шляху людини: «Цілком ймовірно, що ціннісні відмінності українців від населення інших країн формуються поступово, протягом усього життєвого шляху, і тому в більш старшому віці вони виражені сильніше» [13, с. 91]. В. Магун і М. Руднев до ймовірних причин таких відмінностей відносять різні способи соціалізації: старше покоління – відносно стійка ціннісно-нормативна систем радянського періоду; молодь – пострадянський ціннісний хаос [14].

Оскільки дослідження європейських і світових цінностей і методологічно, а, отже, і організаційно взаємопов'язані, то природно, що частина з них є комплексними. Одним з таких досліджень було лонгитюдний вимір аксіосфери в цілому і трансформації цінностей у контексті культурної глобалізації, індивідуалізації, секуляризації, демократизації, здійснене під керівництвом В. Есмера і Т. Петерсона у 2007 році. [15] У 2008 році було здійснено масштабне аналітичне дослідження, що дозволило оперувати базами даних попередніх етапів – хвиль вивчення європейських і світових цінностей. Доступ до тематично диференційованих об'єднаних баз даних (Інтернет каталог ЗАКАТ – ZACAT), формулювань функціональних еквівалентів питань анкет, а також до комплексних показників по кожній змінній інтерактивного інструментарію даного дослідження порівняно простий. Інтегративна база даних з досліджень європейських і світових цінностей розміщена на Інтернет ресурсі ГЕСІС – (GESIS). [5]

До аналізу результатів дослідження світових цінностей ми звернемося у наступній роботі, а зараз вважаємо доцільним лише коротко торкнутися воістину цивілізаційної проблеми відмінності ціннісних систем Європи та США. З цілої низки питань – торгівля, військові інтервенції проти суверенних держав, сутність і практика світової демократії – чітко позначилися істотні розбіжності між США та ЄС. У даному відношенні заслуговує щирої поваги є позиція професора Пенсільванського університету Д. Ріфкіна, який засуджує глобалістсько-гегемоністські устремління США і намагається боротися із критичним ставленням американських «яструбів» до політики ЄС. Зіставляючи смислові конструкти «американської мрії» і «мрії європейської» Д. Ріфкін схиляється до того, що другій притаманні характеристики цілісної стратогемі, яка адекватно відображає світову соціально-політичну і культурну динаміку. У концептах внутрішньої і зовнішньої політики ЄС Д. Ріфкін вбачає не просто соціально-політичну позицію, а цілком можливу ідеологію майбутнього світового устрою: «Євросоюз не тільки самостійно втілює в життя певну ідеологічну модель, але і вважає її придатною для універсального застосування» [16, с. 157].

Європа, будучи демографічною праатьківщиною США, в післявоєнний період здійснює об'єднавчу політику, надає солідну економічну допомогу слабозвиненим країнам континенту. Саме в цей же історичний період соціально-політичне кредо США «розділяй і володарюй» стало особливо зрозумілим всьому світу. Особливо яскраво проявилася дана не людська зовнішньополітична доктрина США після зникнення з політичної арени їх основного стратегічного супротивника – колишнього СРСР. Очевидна відмінність соціально-етичних статусів вище означених найбільш впливових колективних суб'єктів світового соціального процесу виявилася у відношенні до генномодифікованих продуктів. Якщо в США більше половини сільгосппродукції вирощується з генномодифікованого насіння, то ЄС заборонив до ввезення на свою територію як насінневого матеріалу, так і продукції, вирощеної з нього. Навіть такі агротехнічні переваги генномодифікованих сільгоспкультур як більш високі врожаї та стійкість до бур'янів не переважили страх перед тією шкодою, яку вони можуть завдати людям. Загальновідомо, що вплив тривалого вживання даних продуктів на організм людини ще не визначено повністю і остаточно. Про те, дослідження на тваринах з коротким життєвим переконаливо свідчать, що вже в третьому поколінні у них згасає дітородна функція. Цілком можливо, що в контексті нелюдської доктрини «золотого мільярда», вживання в їжу таких продуктів і виправдано, однак ЄС категорично відмовляється піддавати здоров'я своїх громадян небезпеці. Завойовницько-споживацьке ставлення до природи, самоцінність науково-технічного прогресу, піднесення інструментальних цінностей життєзабезпечення до розряду глобально-екзистенціальних – ідеологія експансії США генномодифікованої продукції по всьому світу.

ЄС дотримується "принципу обережності", що складається з зваженого підходу до використання досягнень науково-технічного прогресу, в тому числі і фантастичного в останнє десятиліття буму навколо нанотехнологій, начебто здатних, згідно трансгуманістам, радикально перетворити спрямованість цивілізаційного процесу, завдяки впровадженню революційних технологій в медицину та промисловість. Горезвісна американська демократія, і особливо її імпортні зразки (Ірак, Афганістан, Північна Африка) в умовах поліполярного світу безнадійно застаріла. Гегемоністським устремлінням США, що намагається одноосібно правити світом, протистоїть принципово нова технологія соціального управління «...мережевими, багаторівневими, децентралізованими системами балансування і примирення різних інтересів» на основі широкого застосування сучасних інформаційних і комунікаційних технологій [17, с. 20]. Кошунальна стратегія регламентування соціально-політичної взаємодії ЄС визначає і тактику регулювання внутрішньо – і міжспільнотної взаємодії. Перш за все, мова йде про основоположний принцип сучасної демократії – узгодження різноманітних інтересів членів ЄС з опорою на розосереджені мережеві структури управління. США, які намагаються самотушки керувати світом в міру економічних і військових можливостей, такий підхід видається неприйнятним. Особливу лють викликає в апологетів «американської мрії» те, що ідеологи ЄС вважають такого роду ідеологію, придатною для застосування за межами Європи. Соціально-етичною основою, завдяки якій може вкоренитися подібна модель суспільно-політичного устрою є: «...загальнолюдське співчуття, засноване на відчутті універсальності загроз і загальної уразливості» [17, с. 22].

Загалом і в цілому є всі підстави для висновку відносно того, що намітилося цивілізаційне протистояння між визначальними змістовими конструктами колективістсько-альтруїстичного (ЄС) та індивідуалістично-егоїстичного (США). Номінальним яблуком розбрату є частина Східної Європи (Росія, Україна, Молдова), що залишається вільною від прямого впливу як США так ЄС. Якщо

ідеологічний «рупор» США З. Бжежинський відверто заявляє про необхідність розвалу Росії на шість частин, то ЄС має намір вищеназвані країни інтегрувати в середній перспективі в зону власного впливу. На тлі невдалих спроб США створити якийсь, подібний ЄС конгломерат з країн Північної та Латинської Америки, природно, на імперських засадах, досить успішна система міжспільнотної взаємодії в рамках Європи викликає у світового жандарма «скрегіт зубовний».

Висновки. Результати численних емпіричних досліджень моральних, політичних, трудових та інших складових аксіосфери громадян Європи з охопленням населення майже в мільярд людей, виявили відсутність ціннісно-нормативної єдності в масштабах континенту. Різні типи національних ідентичностей поки що істотно ускладнюють інтеграційні процеси. Ряд європейських дослідників адекватною відповіддю на ситуацію, що склалася бачать у впровадженні в суспільну свідомість соціально-етичного стандарту Дана пропозиція обумовлена тим, що правові ресурси вже вичерпали свій конструктивний потенціал. Протиріччя між ЄС і США (політичні, торговельні та інші) викликаються радикальним відзнакою ціннісних систем правлячих еліт. Керівництво ЄС буде внутрішню політику на встановленні єдиних загальноєвропейських цивілізаційних стандартів, що ґрунтуються на взаємодопомозі, співробітництві, добросусідстві. США, незалежно від зміни правлячих партійно-політичних еліт, цілеспрямовано просувають політику з позиції сили. Такого роду деструктивна установка визначається прагненням контролювати світові природні ресурси і нав'язувати американський тип культури всьому світу. Гуманна політика ЄС вступає в суперечність з імперіалістичним кредо США. Оскільки ЄС пропонує світовому співтовариству реальну модель справедливого устрою, ціннісний консенсус між двома найбільш значними колективними суб'єктами світового соціального процесу є досить проблематичним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Halman L. The Values of Voluntaries Cross-Cultural Perspectives : Nonprofit and Civil Society Studies. / L. Halman, P. Dekker. — London : Springer, 2004. — 244, [1] p.
2. Halman L. Atlas of European Values / Halman L. — Brill Academic Publishers, 2005. — 140 p.
3. Arts W. European Values at the Turn of the Millennium : an introduction : / W. Arts, L. Halman. — Leiden : Netherlands, 2004. — V. 7. — 402, [1] p.
4. Kuus M. The Uses of European values in Central Europe: Strategies of Appropriation and Resistance. Paper presented at the annual meeting of the International Studies Association, Town & Country Resort and Convention Center, San Diego, California, USA, Mar 22, 2006 <Not Available>. 2011-02-27 <
5. Rorato L. The Essence and the Margin. National Identities and Collective Memories in Contemporary European Culture / L. Rorato, A. Saunders. — Amsterdam. Series: Studia Imagologica. New York, 2009. — 231 [1] p.
6. Lewis R. New Europeans, New Identities – Reflections on Europe's Dilemma, working paper for the Institute for European Studies (VUB) / R. Lewis. — Brussels, 2008. — 290 [1] p.
7. Ohlendorf E. Covering the Former Soviet Union and Central and Eastern Europe. Spring, 2004. — Vol. 12, No. 2. — Pp. 58-67.
8. Halman L. Changing Values and Beliefs in 85 Countries. / Halman L. — European Values Studies. — Brill — 274 p.
9. Schwartz S. H. Cultural Value Orientations Nature and Implications of National Differences / S. H. Schwartz // Moscow: SUHSE, 2008. — P. 12-16.
10. Ясин Е. Г. Исследование культурных ценностей – общее дело социальных наук / Е. Г. Ясин // Психология. — 2008. — №2. — С. 87-96.
11. Шварц Ш. Культурные ценностные ориентации: природа и следствия национальных различий / Ш. Шварц // Психология. — 2008. — №2. — С. 36-67.
12. European Cultural Values. Luxemburg: Official Publication of the European Communities. Continung the Diverersity Journey, 2008. — 326 p.
13. Jowell R. Central Co-ordinating Team European Social Survey 2004/2005 : Technical Report. London: Centre for Comparative Social Surveys, City University / International Journal of Social Research Methodology, 2005. — № 6 (4). — P. 323-336.
14. Магун В. П. Жизненные ценности населения Украины в европейском контексте / В. П. Магун, М. А. Руднев // Вестник общественного мнения. — 2007. — №4. — С. 78–94.
15. Esmer Y., Pettersson T. Measuring And Mapping Cultures: 25 Years Of Comparative Value Surveys / Y. Esmer, T. Pettersson. — Brill Academic Publishers, 2007. — 402 [1] p.
16. Jeremy R. P. The European Dream. How Europe's Vision of the Future is Quietly Eclipsing the American Dream / Jeremy R. P. — New York : Penguin, 2004. — 48 [1] p.